

دامپزشکی ناظر بر بهداشت دام، طیور، آبزیان و کنترل بیماری ها

دامپزشکان افرادی هستند که عاشقانه و عالمه در مسیر تأمین و تضمین بهداشت دام و انسان تلاش می کنند. خدمات دامپزشکی تنها معطوف به جامعه بشری نمی شود، بلکه حفاظت از محیط زیست و حیات کره زمین را در بر می گیرد. مباحث درمانی قسمت کوچکی از برنامه های متنوعی است که دامپزشکی مسئولیت آن را به عهده دارد. سازمان دامپزشکی کشور نیز با هدف حفظ سرمایه های دامی کشور با تأمین بهداشت دام شامل بیماری های خاص دامی، کنترل و پیشگیری از بیماری های مشترک انسان و دام و ارتقای سطح بهداشت عمومی جامعه با رویکرد تأمین بهداشت فرآورده های خام دامی تشکیل شده است که در نهایت منجر به ارتقای شاخص های سلامت جامعه می شود. خدمات دامپزشکی شرط لازم برای تأمین سلامت جامعه است.

جمهوری اسلامی ایران در زمینه تولید فرآورده های خام دامی در جهان موفقیت های زیادی داشته است و اکنون هفتمین تولید کننده مرغ، یازدهمین تولید کننده تخم مرغ، بزرگترین تولید کننده ماهی قزل آلا، پرورشی و هفتمین تولید کننده عسل در جهان است که این جایگاه موهون نظارت های دامپزشکان در مراکز تولیدی است. ایرادهای و نقائص بهداشتی احصا شده در واحدهای تولیدی توسط کارشناسان دامپزشکی شرط اساسی برای رسیدن به تولید پایدار است.

دکتر «مهدی حسینی» مدیر کل دامپزشکی سیستان و بلوچستان است. وی دانش آموخته رشته دکتری دامپزشکی از دانشگاه فردوسی مشهد بوده که در سال ۱۳۷۹ فارغ التحصیل شده است. دوران مقدس سربازی را در واحد طب پیشگیری در پایگاه نهم شکاری بندرعباس مشغول به خدمت بود و پس از آن در سیستان و بلوچستان در سمت های مختلف از جمله کارشناس اداره مبارزه با بیماری های دامی، کارشناس دارو، درمان و آزمایشگاه مسئول اداره دارو و درمان و آزمایشگاه های استان خدمت کرده است.

وی ۱۰ سال به عنوان معاون سلامت اداره کل دامپزشکی و دو سال به عنوان معاون توسعه و مدیریت منابع اداره کل دامپزشکی در حال خدمت بود و از سال ۹۲ به عنوان مدیر کل دامپزشکی استان مشغول به فعالیت است.

مدیر کل دامپزشکی درباره خدمات این اداره کل می گوید: ورود غیر مجاز دام مخاطره جدی برای سرمایه دام های بومی کشور و جمعیت انسانی محسوب می شود که بر این اساس موضوع ساماندهی دام های مرزی در استانداری سیستان و بلوچستان مطرح شد تا روند ورود دام به استان تسهیل و ورود غیر مجاز کاهش یابد، به طوری که اگر تمام افرادی که در این زمینه فعالیت دارند عامل به رعایت ضوابط ما باشند می توانیم در رفع معضلات بهداشتی موفقیت های بیشتری کسب کنیم.

توصیه های بهداشتی فرآورده های خام دامی

- هنگام خرید گوشت به مهر بهداشتی دامپزشکی دقت نموده و از قسمی ها و مراکز ثابت سطح شهر ها و روستا ها گوشت مورد نیاز را تهیه فرمایید.
- مرغ را از مرغ فروشی ها در بسته بندی یا بر حسب لازم و پرفره ی بهره برداری دامپزشکی با تاریخ تولید و انقضای خردباری نمایید.
- ماهی را از مراکز فروش معتبر و شناخته شده و یا بازار های روز داخل شهر ها و روستا ها که زیر نظر شهرداری هستند خرید نموده و از خرید آن ها از دست فروشان و دوره کرده ها خودداری نمایید.
- گوشت و مرغ را منفر پخت نموده و مصرف نمایید.
- شیر را از مراکز عرضه معتبر و ترجیحاً پاستوریزه و استریلیزه تهیه نموده و شیر تازه خریداری شده را که از دلمداری ها و یا روستا ها خریداری نموده ای مدت لازم (بین ۱۰ تا ۲۰ دقیقه) بجوشانید و سپس مصرف نمایید.
- تخم مرغ مصرفی بایستی تمیز و بدون شکستگی پوسته بوده و بوی تعفن و علائم فساد نداشته باشد، حتی الامکان از مصرف تخم مرغ به صورت خام و نیمه پخته اجتناب نمایید.
- از خرید گوشت از پیش چرخ کرده جدا خودداری نمایید.
- سبزیجات را به خوبی شسته و ضد عفونی نموده و مصرف نمایید.
- مواد غذایی و آشامیدنی را از دسترس حشرات دور نگه دارید.
- برای حمل گوشت مرغ و ماهی حتماً از یخدان استفاده کنید و دقت نمایید مواد غذایی خام یا پخته تماس نداشته باشند.
- زمانی که در بیرون از منزل کباب می پزید از ظرف تمیز برای کباب های پخته استفاده نموده و از ظرفی که در آن ها گوشت خام قرار دارد و هنوز بسته نشده برای کباب های پخته استفاده نکنید.
- برای رفع انجماد گوشت، مرغ و ماهی آن ها را در فضای باز بیرون از منزل قرار ندهید که در حین باز شدن یخ امکان آلودگی های ثانویه و بروز مسمومیت های غذایی وجود دارد.

راه اندازی ۱۰ کشتارگاه در استان

دکتر حسینی افزود: در این راستا با مشارکت و سرمایه گذاری بخش خصوصی ۱۰ کشتارگاه صنعتی و ۶۳ واحد قرنطینه در شهر های مرزی در سیستان و بلوچستان راه اندازی شده است که از این تعداد ۳ واحد قرنطینه دولتی و بقیه خصوصی است. با این اقدامات می توان بر ورود و کنترل بهداشتی دام احاطه داشته و فرآورده های تولیدی را در تمامی مراحل تولید، توزیع و عرضه ردیابی کرد. وی تصریح کرد: برای ورود دام دستگاه های مختلفی از جمله دامپزشکی، مرزبانی، بازرچه های مرزی و گمرک نظارت می کنند و پس از ورود دام با پلاک های پلرک دار پلاک کوبی و هویت دار شده و اطلاعات آن در سامانه یکپارچه قرنطینه ثبت می شود و از آن پس هر گونه خدمات بهداشتی بر دام ها در سامانه ثبت خواهد شد.

وی بیان کرد: پس از پلاک کوبی اگر اتفاقی رخ دهد، دام جایه جا شود و به مقصد نرسد و از قرنطینه بدون هماهنگی ما خارج شود قابل ردیابی خواهد بود و با متخلفان برابر با ضوابط برخورد می شود که در این راستا پرونده های متعددی هم به اداره کل تعزیرات حکومتی استان ارجاع داده و پیگیری شده است.

وی درباره مبارزه با بیماری تب کریمه کنگو کهنه هیالوما خطر نشان کرد: با توجه به این که ناقل اصلی این بیماری کهنه هیالوما است علاوه بر پلاک کوبی، سمپاشی علیه انگل های خارجی هم در قرنطینه انجام می شود. در ابتدا باید بر روی دام سمپاشی صورت گیرد و پس از آن که کهنه زدایی انجام شد اگر دام برای کشتار آماده بود از قرنطینه به مقصد کشتارگاه حمل شود.

مدیر کل دامپزشکی بیان کرد: برخی از دام ها هم به منظور پرور از مرزها وارد استان می شوند که پس از مراحل سمپاشی و واکسیناسیون بر روی دام ها به ویژه واکسن تب برقی، وارد پرور بندی ها می شوند. پس از این که ۳ تا ۶ ماه دوره پرور بندی آنان به اتمام رسید به کشتارگاه های مجاز داخل استان حمل و کشتار شده و گوشت آن ها در نقاط مختلف کشور توزیع می شود.

وی تأکید کرد: دام های وارداتی به هیچ وجه به صورت زنده از استان خارج نمی شوند.

دکتر حسینی گفت: دام های سبک عمدتاً از استان های خراسان جنوبی، خراسان رضوی وارد می شود. در این زمینه نیز مبدأ دام از واحد اپی میولوژیکی است که در یک سال گذشته بیماری تب برقی در آن ها مشاهده نشده و اقدامات قرنطینه ای برای آن ها صورت بگیرد، این دام های سبک هم باید پلاک بارکدار قرنطینه ای داشته باشد که قابل ردیابی بوده تا در هنگام ورود به استان امکان کنترل و نظارت بر آن وجود داشته باشد.

وی ادامه داد: در این مراکز نیز باید سم پاشی علیه انگل های خارجی انجام و در صورت تأیید بالینی سلامت مجوز حمل برای آن ها صادر می شود.

وی اعلام کرد: با توجه به این که در زاهدان یک میدان دام فعالیت دارد کلیه دام های ورودی باید به منظور رعایت الزامات بهداشتی در این میدان تخلیه شوند و هر گونه عرضه دام زنده خارج از میدان تهدید علیه بهداشت عمومی جامعه محسوب شده و برابر قانون باید برخورد شود.

مبارزه با بیماری های مشترک بین انسان و دام

مدیر کل دامپزشکی گفت: حدود ۵۰ درصد از عوامل عفونی که در انسان ایجاد بیماری می کند یعنی ۸۳۲ عامل از دام به انسان منتقل می شود و مخزن آن ها در جمعیت دامی قرار دارد لذا مبارزه با این بیماری ها در جمعیت انسانی منوط به پیشگیری و کنترل و ریشه کنی آن ها در جمعیت دامی است.

دکتر حسینی تصریح می کند: یک لاشه دامی ممکن است به طور متوسط ۲۰۰ کیلوگرم گوشت داشته باشد که خوراک ۸۰۰ انسان را تأمین می کند بنابراین دامپزشکی نقش کلیدی در تضمین امنیت غذایی دارد. بر اساس طرح تحول نظام سلامت، «پزشک روستا» تعریف شده که از محل این طرح حقوقی از سوی دولت پرداخت می شود و در نهایت درمان افراد آن روستا را به عهده دارد، اما دامپزشکی که در یک کشتارگاه مشغول به کار است روزانه بر میزان گوشتی نظارت می کند که خوراک ۲۰۰ هزار نفر انسان بوده و در صورت عدم نظارت کامل می تواند برای سلامت تعداد زیادی از افراد جامعه مخاطره جدی ایجاد کند؛ اما متأسفانه سازمان دامپزشکی کشور با وجود این که نقش کلیدی در تأمین مواد غذایی سالم و بهداشت انسان ها دارد هیچ اعتباری از محل طرح تحول نظام سلامت دریافت نمی کند.

وی بیان کرد: مراکز که دام و طیور را خارج از کشتارگاه به صورت غیر مجاز ذبح می کنند هیچ گونه مجوزی از دامپزشکی ندارند و مورد تأیید ما نیستند؛ لذا توصیه ما به مردم این است که فقط مرغ و گوشت را به صورت منجمد و از مراکز عرضه مجاز با مهر سلامت دامپزشکی تهیه کنند. در تمامی کشتارگاه های ناظر شرعی و ذایع آموزش دیده حضور دارد و به آن ها آموزش های مستمر داده می شود و کنترل های لازم از نظر شرعی و بهداشتی صورت می گیرد.

نظارت بر بهداشت ماهی و میگوی پرورشی

مدیر کل دامپزشکی گفت: دامپزشکی در شمال استان بر پرورش ماهیان سردابی و گرمایی نظارت دارد. برای پرورش ماهیان سردابی نظیر قزل آلا یک مرکز تکثیر و دو مرکز پرورش در استان وجود دارد. در حیطه ماهیان گرمایی یک مرکز تکثیر و ۴۷۶ مرکز پرورش وجود دارد که باز دیدهای دوره ای برای نمونه برداری و نظارت بر نوع دارو و غذای مجاز مصرفی در این مراکز انجام می شود.

دکتر حسینی ادامه داد: در سال های اخیر با توجه به همکاری بین اداره کل شیلات و دامپزشکی تعداد مراکز پرورش ماهیان سردابی ۲۵۰ درصد و برای ماهیان گرمایی ۵۹ درصد رشد داشته است؛ که قطعاً هماهنگی شیلات با دامپزشکی موجب این افزایش تولید شده است. بچه ماهیان باید از مکان هایی تهیه می شد که از نظر بیماری VHS ماهیان قزل آلا پاک باشند و این اطمینان دست یافتنی نبود مگر با نظارت ها و کنترل های دامپزشکی که نتیجه آن، رسیدن به این مرحله بود که استان های همجوار متقاضی دریافت بچه ماهی برای مراکز پرورش خود از سیستان و بلوچستان بودند زیرا استانی عاری از بیماری داشتیم.

وی بیان کرد: تعداد مراکز پرورش میگو در استان ۵۵ درصد رشد داشته است. در سال های گذشته تلفات میگوها به دلیل بیماری لکه سفید وجود داشت و با توجه به این که تولید در کنار بیماری باید رقم می خورد؛ با هماهنگی صورت گرفته با اداره کل شیلات استان و پرورش دهنده های میگو، جلوگیری از فصل پرورش، از سال ۹۲ تا ۱۰۰ تن تولید، سایت گواتر حیاتی دوباره یافت و اکنون به ۱۲۰۰ تن تولید میگو رسیده است؛ که این دستاورد نتیجه اعتماد پرورش دهنده به ضوابط بهداشتی است.

وی ادامه داد: با توجه به این که در نیمه مرداد به بعد هوای چابهار روبه سردی می رود باید طوری برنامه ریزی کرد که امکان برداشت میگو در نیمه دوم مرداد ماه وجود داشته باشد، به همین منظور تقاضم نامه ای بین شیلات و دامپزشکی و پرورش دهنده منعقد شد و از سال ۹۳ تاکنون ملزم شده اند پایان لارو ریزی میگو انتهای اردیبهشت ماه باشد تا اگر احیاناً ویروس لکه سفید خونمایی کرد ما جلودار و ویروس قدرت مانور داشته باشیم و بتوانیم میگوها را برداشت و به مراکز عمل آوری برسیم.

وی اظهار کرد: در همین راستا هم نمونه برداری برای ردیابی ویروس لکه سفید در مرکز تکثیر و مولدین و منابع وحشی انجام و مورد آزمایش قرار می گیرد؛ چرا که این

پایش مانند گزارش هواشناسی سبب می شود تا بتوانیم به صورت آفندی عمل کنیم و قدرت تصمیم گیری داشته باشیم. پیش از این متولدین مورد نیاز برای مراکز تکثیر میگو و همچنین بچه میگوها از استان های دیگر تهیه می شد که موجب از دست رفتن زمان می شد. اکنون سیستان و بلوچستان استان عاری از بیماری بوده و امید است با توسعه فعالیت مراکز تکثیر بتوانیم مزارع بیشتری را زیر کشت ببریم و سال های آینده بتوانیم بخشی از لاروهای مورد نیاز استان های میگو پرور را نیز تأمین کنیم.

نظارت بر ماشین های سردخانه ای حمل آبزیان

وی بیان کرد: تمام ماشین های سردخانه ای که حمل آبزیان را از شهر های کنارک و چابهار انجام می دهد زمان با گریز آن ها در سامانه ثبت و قابل ردیابی است. ماهی صنعتی برای این که قابل شناسایی باشد باید حتماً به صورت کامل و منجمد با گریز شود. در غیر این صورت باید به مراکز عمل آوری رفته و لیبل بخورد تا نوع ماهی، تاریخ تولید و زمان مصرف برای مصرف کننده مشخص باشد.

با توجه به این که بر اساس بررسی های انجام شده بیشتر تخلفات عرضه فرآورده های خام دامی خارج از وقت اداری صورت می گیرد؛ اکثراً نظارت بهداشتی ویژه عصرها در اندازی شده است تا امکان شناسایی و برخورد با این متخلفان بهتر میسر شود. ضمن این که تأکید می کنم تمام نظارت های ما بر مراکز مجاز این فرآورده ها است و مراکز که از ما مجوز ندارند باید توسط دستگاه های مربوطه پلمب و جلوی فعالیت آن ها گرفته شود. لذا به مصرف کنندگان عزیز توصیه می کنم مواد خوراکی مورد نیاز خود را فقط از مراکز مجاز تهیه کنند.

نظارت بر کشتار دام و طیور

مدیر کل دامپزشکی گفت: امسال بر کشتار ۲۶ هزار ۷۳۰ رأس دام نظارت شده است و حدود ۱۹ تن گوشت و آلاش غیر قابل مصرف انسانی تشخیص و معدوم شده است. همچنین بر کشتار ۲۷۹ هزار و ۴۶۷ قطعه طیور هم نظارت شده که ۴ هزار و ۸۱۰ کیلوگرم آلاش غیر قابل مصرف انسانی حذف شده است.

دکتر حسینی افزود: سیستان و بلوچستان به دلیل همجواری با دو کشور افغانستان و پاکستان همیشه به عنوان دروازه امنیت غذایی و سلامت کشور مطرح است و اقدامات بهداشتی و کنترلی که در این استان صورت می گیرد تمام کشور را تحت الشعاع قرار می دهد. وی اظهار کرد: بیماری تب برقی خسارت اقتصادی شدیدی به صنعت دامداری کشور وارد می کند که در این راستا ساماندهی لازم انجام و کشتار دام در داخل استان تسهیل شده و روند تردهای غیرمجاز کاهش پیدا کرده است که موجب کاهش شدید کانون های بیماری در داخل استان شده است به طوری که ۶۵ کانونی تب برقی در سال ۹۱ به ۵ کانون در سال ۹۵ کاهش پیدا کرده است.

نظارت ۲۲ نفر ناظر شرعی و ۴۵ نفر ذایع

مسئول دفتر نمایندگی ولی فقیه در اداره کل دامپزشکی استان هم گفت: یکی از وظایف حوزه نمایندگی ولی فقیه در دامپزشکی نظارت بر ذبح و حلال بودن دام ها و طیور است. در تمامی کشتارگاه های صنعتی و ذایع ناظر شرعی حضور دارد و هر سال یک و دو مرحله آموزش به آن ها ارائه می شود تا نظارت بهتر بر ذبح شرعی داشته باشند. حتی یک دام در کشتارگاه بدون نظارت بر ذبح شرعی کشتار نمی شود.

حجت الاسلام «حسین شریفی نیک» گفت: ۲۲ نفر ناظر شرعی در مراکز کشتارگاه های دام و طیور سنتی و صنعتی و مراکز عمل آوری و فرآوری و آبزیان وارداتی و غیر وارداتی نظارت می کنند. حتی یک ناظر شرعی یا گمرکات حضور دارد که هر محصولی که از کشورهای خارجی به کشور وارد می شود کنترل و نظارت صورت گیرد.

وی بیان کرد: در کشتارگاه های استان ۴۵ نفر ذایع هم حضور دارند. نظارت شرعی فرآیندی است که بر اساس آن ذبح و صید تملی حیوانات و آبزیان حلال گوشت توسط کارشناسان مسائل شرعی که معمولاً روحانیون تحصیل کرده حوزه هستند در مراکز کشتارگاهی یا صیادی نظارت می شود تا ذبح و صید حلال صورت گیرد. ناظر شرعی هم در قبل و هم در بعد از کشتار حضور داشته و بر روند کار نظارت دارد.

وی ادامه داد: برای ذبح شرعی کسی که دام یا طیور را ذبح می کند، باید مسلمان باشد. در حال حاضر ۴۵ نفر ذایع داریم که اسامی تمامی ناظران شرعی ثبت سامانه و کد نظارت شرعی به کشتارگاه ها داده شده و با هماهنگی اداره استاندارد کد حلال هم به کشتارگاه های دام و طیور اختصاص داده شده است.

سخن آخر:

دامپزشکی دروازه ارتباط کشورها با یکدیگر است. هر گونه تأیید صادرات در مقوله فرآورده های دامی توسط کشور مقصد منوط به مهر تأیید دامپزشکی است. بنابراین باید به سازمان دامپزشکی کشور نگاه ویژه ای شود تا اقدامات کامل و جامع نظارت های بهداشتی به بهترین شکل انجام پذیرد. چرا که این سازمان در اقتصاد کشور به ویژه صادرات بسیار تأثیر گذار است.

کشورهای که محصولات تولیدی ما را خریداری می کنند تمام زنجیره تولید را بررسی می کنند. مردم و مصرف کنندگان بازوی قدرتمندی برای ما در تولید یک محصول بهداشتی هستند و بهتر است از مراکز غیر مجاز خریداری نکنند تا آن ها مجبور شوند به سوی عرضه محصولات بهداشتی گام بردارند.

زاهدان - شریفی - گزارش ویژه